תורה אור

מאי שנא מהא דתנן *[א]מן הנקוב על שאין נקוב תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר שאני הכא דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא כדרבי אלעאי דא"ר אלעאי *[ב]מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב °ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואם אין קדוש נשיאות חטא למה מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה א"ל רבה לרב חסדא לדידך דאמרת לא עשה ולא כלום כל עיקר דאפי' ההוא גריוא הדר לטיבליה מ"ט גזירה דלמא פשע ולא מפריש מי איכא מידי דמדאורייתא הוי תרומה ומשום דלמא פשע אפקוה רבנן לחולין וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה א"ל [ג]ואת לא תסברא והתנן הולד ממזר מזה ומזה בשלמא משני ממזר אלא מראשון אמאי אשתו היא וישראל מעליא הוא וקא שרינן ליה בממזרת א"ל הכי אמר שמואל [ד]אסור בממזרת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן אסור בממזרת ואמאי קרי ליה ממזר לאוסרו בבת ישראל שלח ליה רב חסדא לרבה ביד רב אחא בר רב הונא ואין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה והתניא מאימתי אדם יורש את אשתו קטנה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה וב"ה אומרים משתכנס לחופה רבי אליעזר אומר [ה]משתבעל ויורשה ומיטמא לה ואוכלת בגינו תרומה ב"ש אומרים משתעמוד בקומתה אע"ג דלא נכנסה לחופה אימא משתעמוד בקומתה ותכנס לחופה והכי קאמרו ליה ב"ש לב"ה דקאמריתו משתכנס לחופה אי עמדה בקומתה מהניא לה חופה ואי לא לא מהניא לה חופה ר' אליעזר אומר משתבעל והאמר ר' אליעזר *אין מעשה קטנה כלום אימא משתגדיל ותבעל קתני מיהת יורשה °והא הכא דמדאורייתא אבוה ירית לה [ו]ומדרבנן ירית לה בעל הפקר ב"ד היה הפקר דאמר ר' יצחק [ז]מנין שהפקר *ב"ד היה הפקר שנא' °כל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ר' אלעזר אמר מהכא °אלה הנחלות אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל וכי מה ענין ראשים אצל אבות אלא לומר לך מה אבות מנחילין בניהם כל מה שירצו אף ראשים מנחילין את העם כל מה שירצו ומיטמא לה והא הכא דמדאורייתא אביה מיטמא לה ומדרבנן מיטמא לה בעל משום דהויא לה מת מצוה ומי הוי מת מצוה והתניא *[ח]אי זהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה הכא נמי כיון דלא ירתי לה קריא ולא ענו לה ואוכלת.

במדבר יח

עזרא י

יהושע יט

מאי שנא מהא דתנן · לא תאכל לכהן עד שיתן על שלה זו תרומה ומעשר ממקום אחר דמחזקינן ליה בטבל גמור [וכאן כמו כן לא היה ליתן לכהן שמא ישרוף טבל טמא ואסור להדליקן כדמוכח בפרק במה מדליקין (שבת כו·)]: **שאני הכא** · בטמא וטהור דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא אבל מן הנקוב על שאין נקוב הוה ליה מהחיוב על הפטור וכיון דאפטור קא מפריש לא חייל עלה שם תרומה הלכך טבל הוא ואסור אף לכהן ורבנן הוא דגזרי למתבה לכהן הואיל וקרא עליה שם תרומה וישראל זה שנתנה צריך להפריש עלה תרומה ומעשר ואין צריך לחזור ולהפריש ממה שאין נקוב דתרומה דיליה מדרבנן היא והא אפריש עליה ומן שאין נקוב על הנקוב דאמרינן לעיל תרומה היא ומותר לכהן דהוה ליה מן הפטור על החיוב הלכך אע"ג דהא דאפריש עלה לא מיפטר בהך תרומה ולא חייל עליה שם תרומה אפי' הכי לא אמרי' לא תאכל כו' דהא לא איכפת לן אי אכל לה כהן בטבל דאין עליה דין טבל ותרומה כו': **ולא תשאו** · הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא ואם אינו קדוש נשיאות חטא למה: **לאוסרו בבת ישראל** · וקנסא בעלמא הוא ולהחמיר ולעשות סייג לתורה ואין זו עקירה אבל להקל על דברי תורה עקירה היא: **את אשתו קטנה** · אם מתה ולא אמרינן שמא עתידה היתה למאן ואשתכח דלאו אשתו הואי וביתומה עסקינן: **משתעמוד בקומתה** · כשתגיע לפרקה בשנים ובהבאת שער: **ואע"ג דלא נכנסה לחופה** · והא קי"ל (לעיל דף כט:) אפי' בגדולה אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה ומתה אין יורשה: **והאמר ר' אליעזר אין מעשה קטנה כלום** · בפרק ב"ש (לקמן קח·): **מדאורייתא אבוה ירית לה** · כלומר קרובי האב ירתי לה דנישואי קטנה מדרבנן נינהו משום שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמר בחרש שנשא פקחת (לקמן קיב:) אבל תורה לא זיכתה לקדם את הבת לא למה ולא לאחיה: **הפקר ב"ד היה הפקר** · וכל מידי דממונא לאו עקירה היא: **כל אשר לא יבא וגו'** · בספר עזרא: **וראשי האבות למטות** · הוי ליה למכתב וראשי מטות בני ישראל:

אבל

דאיכא נשיאות חטא אבל בשוגג הוי תרומה וא"ת ומאי נפקא לן מינה במן הטמא על הטהור במאי דהוי תרומה ואין צריך לחזור ולתקן השאר גריוא והא בכל ענין אסור באכילה וי"ל דנפקא לן מינה לענין הסקה דמותר להסיק בתרומה טמאה ואין מדליקין בטבל טמא כדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כו· ושם): **ולא** תאכל כו' · פירש ריב"ן דלא הוי תרומה אלא לענין שיתנה לכהן ולא לדבר אחר שאינה אסורה לזרים ואין נראה לר"י דכיון דפוטרת שאין נקוב דחייב בתרומה מדרבנן הכי נמי תרומה מדרבנן כמו במן שאין נקוב על שאינו נקוב: **ממקום** אחר · אמר ר"י דמיניה וביה לא משום דלא ליתי למיכל השיריים לזרים כיון שיקרא עליו שם מעשר לא יזהרו עליו לשומרו בטהרת תרומה וכולה גריוא מדרבנן תרומה דהא מיתקן ביה דשאין נקוב: **בקומתה** · פי' בקונטרס שתגיע לפירקה בשנים ובהבאת שערות ואין הלשון משמע כן דאם כן ה"ל למימר משתגדיל אלא אר"י משתעמוד בקומתה היינו שנראית גדולה קצת אע"פ שעדיין לא הגיעה לפירקה לפי שנראית כאשתו אבל כל זמן שנראית קטנה הוו כראוים דברי חכמים כמו מוכא ואיטלולא אם היה יורשה: **דלא** נכנסה לחופה · דקס"ד דכי היכי דב"ה לא בעו עמידת קומה דב"ש הכי נמי לא בעו בית שמאי שתכנס לחופה דבית הלל: **משתעמוד** בקומתה ותכנס לחופה · והוא הדין אם נכנסה לחופה ואח"כ עמדה בקומתה דמהניא חופה שבקטנות דמ"ש מקידושין דמהני כשהיו בקטנות ואחר כך עמדה בקומתה: **משתגדיל** ותבעל · וא"ת אכתי כיון דאין מעשה קטן כלום היכי מהניא חופה שהיתה בקטנות וי"ל דכיון שהיא בביתו של בעל הויא כמסירה לחופה וכשבועל בגדלות לשם קידושין ואפילו את"ל דביאה אירוסין עושה חשובה מיד כנשואה מידי דהוה אהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אי נמי כיון שהקידושין בגדלות וארוסה אוכלת בתרומה דבר תורה מהניא הכא חופה שהיתה בקטנות דליכא למיחש לסימפון ולא לדעולא כיון שהיא בבית בעלה וטעמא דיורשה משום דהוי הפקר ב"ד דהיה הפקר: **שהפקר** ב"ד היה הפקר · אבל מן הטמא על הטהור ליכא למימר לאפקוה מרשותיה בשעת הפרשה כיון דבתר הכי כמי שלו הוא ועליו לתקט: **כיון** דלא ירתי לה קרי ולא ענו לה · משמע דכל היכא דירית לה מטמא לה דהוי מטמא למת מצוה ולפי זה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט לא ירית לה מדאמר (לקמן דף פד:) ואין מטמא לאשתו פסולה דאי הוה ירית לה הוה מטמא לה כמו למת מצוה ומיהו על כרחך לאו הא בהא תליא דהא נשאת על פי ב"ד ואח"כ בא בעלה אמרי' דאין מטמא (א) אע"ג דבעלה הראשון יורשה דלדידיה לא קנסו ואע"ג דאין זכאי במציאתה ובמעשה ידיה היינו משום קנס דידה אבל ירושה אמאי ליפסיד בעל ועוד דא"כ כהן גדול ונזיר יטמאו לקרוביהם ולכל מורישיהם כשאין יורש אלא הם וכן לנשיהם ועוד למ"ד (כתובות דף פג·) ירושה דבעל דאורייתא אמאי איצטריך קרא שהבעל מטמא לאשתו פשיטא דמת מצוה היא ונראה לר"י דמשום דירית לה לא הויא מת מצוה אלא משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר שהוא מן התורה בדבר הדומה כדפירשתי לעיל דכיון דלא ירתי לה דומה למת מצוה ומיהו אינה מת מצוה גמור וכן נראה דאי משום דהויא מת מצוה גמור מטמא לה אם כן היאך יטמא לה במקום שיש ישראל דהא במת מצוה אם יש ישראל וכהן אמרינן בנזיר (דף מז·) יטמא ישראל ואל יטמא כהן ובנישואי קטנה דהוו דרבנן משמע דמטמא כשאר בעל שמיטמא לאשתו דאורייתא אם יש שם כמה ישראל

נר מצוה

כד א מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה טו:
כה ב מיי' שם הלכה ג:
כו ג מיי' פ"א מהל' ממרים הלכה ב:
כז ד מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הל' כב סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעיף טו:
כח ה מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קנה ס"כ:
כט ו מיי' פ"א מהל' נחלות הלכה ח:
ל ז מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין רמ טוש"ע ח"מ סימן ב:
לא ח מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח סמג לאוין רלה טוש"ע י"ד סימן שעד סעיף ג:

◆

תוספות ישנים

עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. וא"ת אמאי לא מפריש מיניה וביה וי"ל דאתי למימר שהמותר חולין ואתי למימר דשריא לישראל לאכול והיא אסורה מדרבנן דהא תרומה היא ופ"ה והא דלא אמרינן מתאינו נקוב על הנקוב עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר. שאני התם שנותנין לכהן שאינו נקוב והוי פטור ואין עליו דין טבל אבל הכא שנותן לכהן את שהוא מן הנקוב והוי טבל גמור לא תאכל לכהן עד שיפריש עליו תרומה ומעשר ממקום אחר: **דמדאורייתא** תרומה מעלייתא כדר' אלעזר וכו' ומ"מ במזיד אין תרומתו תרומה כדפי' לעיל: **ואם** אינו קדוש נשיאות חטא למה · וא"ת משום דעבר אמצוה דרחמנא דס"ג איכא מ"ד בפ"ק דתמורה כל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי לא מהני אמאי לקי ורבא אמר לא מהני ואמאי לקי משום דעבר אמימרא דרחמנא · וי"ל דמ"מ אם אינו קדוש כלל לא הוי קרי ליה נשיאות חטא דנשיאות חטא משמע שהאיסור לעולם עליו ואי לא הוי קדוש כלל א"כ צריך לחזור ולתרום כי את שתרם מתחלה אינו קדוש כלל א): **כיון** דלא ירתי לה איהי קריא ולא עני לה. פי' לעיל גבי יש חופה לפסולות. וא"ת משמע הכא דמטמא לה אף כי יש אחרים שיכולים לעסוק בה. ותימה דאמרי' בנזיר במת מצוה אם יש ישראל וכהן יטמא ישראל ואל יטמא כהן. וי"ל יתעסקו בה קרוביה ולא בעלה שהוא כהן ונראה דהכא קאמר דמטמאה לה משום דחכמים שויה כמת מצוה שאין לו קוברין אלא ב) הוא דב"ד יכולין לעקור דבר מן התורה כי הכא שיש טעם גדול בדבר דלא ירית לה אב ומפסיד דינו ואין זה חשיב עקירה:

א) עי' תוס' קדושין (מ"ו) ד"ה אם ובתמורה (ס') ד"ה אם שתי' בדרך אחר.
ב) אולי צ"ל אלא הוצרך לטעם זה דאל"כ אין יכולין ב"ד לעקור דבר

ס"א

דמאי פ"ה מ"י [קדושין מו:]

תמורה ה· ב"מ סו· ב"ב פד: קמאי קדושין מו:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כיון וכו' דאין מיטמא לה אע"ג :

◆

גליון הש"ס

גמ' והא הכא דמדאורייתא וכו'. עי' כתובות דף קא. תוס' ד"ה ובספרת נדרים.

כתובות קא: לקמן קט: [וקח·]

גיטין לו: שקלים ב·

עירובין יז: נזיר מג:

[וליתא הכי להדיא אלא דאתי מכח מכ"ש וק"ו ועי' מ"ש תוס' דבריהם ביתר ביאור שמלה בנזיר]